

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Ṿa-yiḳra

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 595 [1834 oder 1835]

ג ארקייו

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8888

תרגום אשמוני

כען אונד דעם אַעל, נעכסט אַל.
לעם ווייהרויך, אין רויך אויפֿי
נעהען לאַססען; עס איזט איין
פֿייער אַפּפֿער, דעם עוויגען צו
עהרען.

ויקרא בג
ומשמנה על כל לבנתה אשה

רביעי

ליהוה: פ

ג (א) ואם זבח שלמים קרבנו אם

מן

ג (א) איזט אַבער, זיין אַפּפֿער איין פֿריידענאַפּפֿער, ברינגט ער אַנדערסט פֿאַם

רינד

תרגום אונקלוס

רשיי

מפרוכה וממושקה על כל לבנתה קורבנא

ג (א) שלמים. שמטילים שלום בעולם.
ד"א שלמים שיש בהם שלום למזבח
ולכהנים ולבעלים:

קדש יי

ג (א) ואם ניקסת קורבניא קורבניה אם כן

ואת

חורי

באור

כל לבונה, מלנד הלבוני שמקטירה בפני עממה, והיא בכלל אזכרתה, וכמו שפרשנו
פסוק ב': אשה לה', הקומץ והלבונה יהיו מתן אש לשם מי שאמר והיה העולם, כמ"ש
פרשה א' ט', ולא אמר ריח ניחח, לפי שהיא מזאת סלת, וכבר נאמר בה ריח ניחח (פסוק ב'),
ועוד שנעומר כבר נאמר והניף את העומר לפני ה' לרצונם (פרשה ב"ג י"א), וידענו
שהוא ריח ניחח:

ג (א) ואם זבח שלמים קרבנו, הקדים עולה ומנחה שהן קדש קדשים, ועתה ידבר
בשלמים שהן קדשים קלים, והנפרד ממלת שלמים הוא שְלָם, ומלאנו וּשְלָם מריאנס
(עמוס ה' כ"ב), כמומן מלך מלכים, ומן חדר חדרים, אלא שנתורה לא מלאנוהו ופרד, כמו שמלאנו
עולה מנחה חטאת ואשם, אלא מתרבה בכל מקום בשם שלמים. ובפ' רשנ"ס ז"ל לשון שלמים
משמע לשון נדר שצריך לשלם את נדרו והוא לשון תשלומי', ואינו נכון כפי דקדוק המלה כי
הנפרד מן תשלומים שְלום כמו באו ימי השלום (שם ל"ב כ'), וברבוי שְלוּמִים, כמו שנת
שְלוּמִים לריב ליון (ישעיה ל"ד ח'), ועוד גם נודר עולה חייב לשלם ותקרא גם היא כן? ורמב"ן ז"ל
עשאו לשון שלמות, כמו אנשים שלמות וכל חפכו אשלים, וגם פרושו אינו כמשפט הלשון, שנלשון
שלמות הנפרד שְלָם וברבוי שְלָמִים כמו האנשים האלה שלמי' הם אתנו (בראשית ל"ד כ"א), ועיקר
בדעת רבותינו ז"ל שעשאוהו ל' שְלוּם, ואמרו בת"כ רי"א כל המביא שלמי' מביא שלום לעולם,
וברכנס פירש"י ז"ל שלמים שמטילין שלום בעולם, ואם ברבוי יאמר שְלוּמִים, כמו ולשלומים למוקש
(תהלי' ס"ט כ"ג), דומה לענין שבארנו על שם מנחה (פרשה ב' א'), שהניח שם זה לייחד בו הקרבן,
ואם ענינו כמו מנחה, וכן שלמי' שם לייחד בו הקרבן, וענינו כמו שם שְלוּם וּשְלוּמִים כי שלום כל"הק
היא ההללחה, כמו השלום אביבם הזקן (בראשית מ"ג כ"ז), ראה נא את שלום אחיך ואת
שלום הלחן (שם ל"ז י"ד), כי הלכה נלחמת בנפש, ובשהנפש שוקטת מכל מלחמת לרה ורעה
היא בשלום, וקרבן שלמים הוא מרוב שמחה, פעמים ברבת ה' בכל אשר לו, או שהגיעו
טובה גדולה וזובח שלמי שמחה להודות לה' חסדו ולספר טובו, ופעמים שנמלט מלרה, וזובח
זבחי חודה להודות לה' כי גמל עליו, וכמ"ש בפרשת לו, ועל ידי שמודה לאלהיו ומכיר טובו
מושך על עצמו חסד עליון וישמור אותו השם ויהיה כל אשר לו שלום, לא באותן זוכמי
אלוה, האומרים בחנו ועולם ידיו עשה לנו, או מקרה היה לנו, כי יהיו בים נגרש, אין שלום
אמר ה' לרשעים. והרב המעתיק שתרגמו (פריידען = אַפּפֿער), יפה תרגם כפי הכוונה, שכל
זובח שלמים לבו שמח בכל הטוב, או נוס שנעשה לו, אבל כפי המלות אפשר לתרגם שלמים
(ווקהוערגעהען): זבח שלמים, כן הוא קרוי בכל הפרשה, ואין כן עולה וחטאת ואשם שלא
נסמך להן מלת זבח, והטעם לפי שנבר השלמים נאל לבעלים, וקורא לבני ביתו ולחיהביו
ומיודעיו שיאכלו מזבח, ובמושג ריעים יהלל את השם, ויספר להם חסדיו, גם להרבות
אוכלים

מִן־הַבֶּקֶר הוּא מִקְרִיב אִם־זָכַר
 אִם־נִקְבָּה תָּמִים יִקְרִיבֵנוּ לְפָנֶי
 יְהוָה: (ג) וּסְמֵךְ יָדוֹ עַל־רֹאשׁ
 קַרְבָּנוֹ וּשְׁחָטוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד
 וּזְרָקוּ בְּנֵי אֹהֶרֶן הַכֹּהֲנִים אֶת־
 הַדָּם עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: (ג) וְהַקְרִיב
 מִזְבַּח הַשְּׁלָמִים אִשָּׁה לַיהוָה אֶת־
 הַחֶלֶב הַמְּכַסֶּה אֶת־הַקָּרֵב וְאֶת־

רינדפיה, זא קאן ער פאם
 מענלויכן אדער וויבליכען גע-
 שלעכטע, אבער אהנע לייבעכ-
 פעהלער, דארברייגען, פאר
 דעם עוויגען. (ג) לעגט זיינע
 האנד אויף דען קאפף זיינעם
 אפפערס, אונד מאן שלאג-
 טעט עס אים איינגאנגע דעם
 שטיפטסעלטעם. דיא קי-
 דער אהרו'ס, דיא פריעסטער
 זאללען דאז בלוט אום דען אל-
 טאר שפרענגען. (ג) פאן דעם
 פריידענאפפער ברינגט ער,
 אלס פייעראפפער דעם עוויגען

צו עהרען: דאז אונשליטט, וועלכעס דאז איינגעוויידע בעדעקט, נעכסט אללעם אונ-
 שליט

תרגום אונקלוס

ר ש י

חֹזְרֵי הוּא מִקְרִיב אִם דָּבָר אִם נִקְבָּא שְׁלִים
 יִקְרִיבֵנִי קָדָם יי: (ג) וַיִּסְמֹךְ יָדָיו עַל־רִישׁ
 קַרְבָּנָיו וַיִּכְסְנֵיהּ בְּתַרְע מִשְׁפָּן וּמָנָא וַיִּזְרָקוּן בְּנֵי אֹהֶרֶן כֹּהֲנֵי יִתְּדָמָא עַל מִדְּבָחָא
 סְחֹר סְחֹר: (ג) וַיִּקְרֵב מִנְכֶּסֶת קוֹדֶשִׁיא קוֹרְבָנָא קָדָם יי יִתְּרָבָא דְחַפֵּי יִת גְּוָא וְיִת

(ג) ואת כל החלב וגו'. להביא חלב שעל
 הקנה דברי ר' ישמעאל ר' עקיבא אומר
 להביא

ב א ו ר

אוכלים שלא יבוא בשר קדש לידי נותר, לכן נקראו זבח שלמים, כי זבח הוא סעודה של שמחה,
 כמו וקרא לך ואבלת מזבח (שמות ל"ד ט"ו), כי זבח היום לעם נבמה (ש"א ט' י"ב), כי
 זבח משפחה לנו בעיר (שם כ' כ"ט), מה שאין כן שאר הקרבנות שאינן לסעודת הבעלים
 אינן קרוים זבח, וכנשי עזרת הן סעודת שמחה לכהנים, כמו שיחזאר בהגיענו לשם בעז"ה:
 אם ין הבקר, כנר נאמר בראש הסדר אדם כי יקריב וגו' מן הבקר ומן הלאן תקריבו את
 קרבנכם (פרשה א' ב'), שכולל כל מיני הקרבנות שיהיו ממינים אלו, לכן סתם נאמר כאן
 אם מן הבקר הוא מקריב: אם זכר אם נקבה, בין שיקדיש זכר בין שיקדיש נקבה, תמי'
 יקריבו ולא בעל מוס, שאעפ"י שאין זכרות בשלמים, יש תמות: יקריבו, יקדישו, גם
 יקריבו אל פתח אהל מועד, וקבר כאן וסמך על המזבח בעולה (פרשה א' ססוק ב' וג'):
 לפני ה', בעזרה: (ב) קרבנו, אחר שנעשה קרבנו, לא בעודו חולין: פתח אהל מועד,
 בכל מקום בעזרה, ואינו לריך לפון בעולה: וזרקו, והקריב הדם לא נאמר כאן, שנבר למדנו
 בעולה שמקבלה ואילך מלות כהונה, וכן לא נכתב להורות הולכה בשלמים שהרי היא עבודה
 שאפשר לבעלה אפילו בעולה, וכמ"ש פרשה א' ה': סביב, שתי מתנות שהן ארבע, ובארנוהו
 (שם סס): (ג) והקריב מזבח השלמים, הקרבה זו אינה למזבח להקטיר, שהרי נאמר אחריו
 והקטירו אותו בני אהרן וגו', אלא שיביאו הבעלים אימורי השלמים אל הכהן, ובשגשה
 פרשיות הסמוכות קורא הבאת אימורין הללו בלשון הקרבה, ולא אמר והריס מזבח השלמים
 אשה לה', כמו בפר כהן משיח ופר העדה, וכן לא אמר והסיר מזבח השלמים, כמו בשעיר
 נשיח וחטאת יחיד, לפי שבזבח שלמים יש עבודה לבעלים באימוריו, שהיא מלות התנופה
 שנאמרה בפרשת לו את אהרן, ועליה אמר והקריב מזבח השלמים אשה לה', שיקריבו הבעלי'
 אימורין הללו לתנופה, שאעפ"י שזריקת דם נכהנים, זאת נבעלים, נאמרו ידיו תביאנה את
 אשי ה' וגו' להניף אותו תנופה לפני ה' (פרשה ז' ל'): את ההלב המכסה, לפי שנאמר

תרגום אשכנזי

שליטטע, דאזאן דען איינגע-
וויידען איזט. (ד) דיא בייידען
נירען, נעבסט דעם אונשליטט
דאראן, וועלכעס אן דען לענג
דען ויצט, אונד דאזנעטן אן
דער

ר ש י

ויקרא ג

כָּל-הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל-הַקֶּרֶב:
(ד) וְאֵת שְׁתֵּי הַכִּלְיֹת וְאֵת-הַחֶלֶב
אֲשֶׁר עֲלֵהֶן אֲשֶׁר עַל-הַכֶּסְלִים

ואח

תרגום אונקלוס

כָּל תְּרֵבָא דִּי עַל גִּוּא: (ד) וַיִּת תְּרֵינן כּוּלִין
וַיִּת תְּרֵבָא דִּי עֲלֵיהֶון דִּי עַל גִּסְסִיא וַיִּת תְּצֵרָא
דִּי

להביא חלב שעל הדקין: (ד) הכסלים.
פלנק"ן בלע"ז שהחלב שעל הכליות
כשהנהמה מיה הוא בגונה הכסלים
למטה

ב א ו ר

כל חלב לה' (פרש' ג' ט"ז), כל חלב וכל דם לא תאכלו (שם שם), כי כל אונל חלב מן הבהמה
וגו' (פרש' ז' כ"ה), יכול אף חלב דפנות בכלל, שהוא החלב הדבק ללשעות, ואגם הוא נקרא
חלב בל"הק, ויעלה למזבח, והאונל יתחייב כרת, ת"ל את החלב המנסה וגו', ללמדנו אלו
לבד נקראים חלב לעלות על המזבח, ושאוכליהן בכרת, אבל חלב דפנות אינו נקרא חלב ואינו
ראוי להקטרה ומותר באכילה. וחמשה פעמים פרט הכתיב כן, האחד בשלמי בקר, והשני
בשלמי בשב, והג' בשלמי עז, והד' בפר כהן משיח, והה' באשם צפרת לו, ולמדונו רבותיו
ז"ל שכלן כתובים בשביל חלב הדפנות, הא' לחלוין שלא יהא אונליו בכרת, והב' שאינו אכילו
באזהרה, והג' למוקדשין לפטור אונליו מכרת, והד' לפטורו מאזהרה, והה' שאינו בעמוד
והקרב למזבח, אבל אסורה להקרב על המזבח, ומה שאמרנו שדעת הנרייתא ללמדנו שאין
חלב דפנות נקרא חלב בלשון הקדש ומותר, זה למדתי מדברי רמב"ן ז"ל שהטיב לפרש ענין
זה אמר שם חלב בל"הק השומן הנפרד, שאינו עם הבשר כדבר אחד, כי השומן המתערב
בבשר ואינו נפרד ממנו יקרא שומן, כענין וישמן ישורון ויבעט (דברים ל"ב ט"ו), ויאכלו
וישנעו וישמיו וגו' (נחמי' ט' כ"ה), וכן בכל מקום, והחלב הוא הנפרד עליו קרום ונקלף
לא יתערב בהם באום מקום, כאמרנו בשר שמן, לא בשר חלב, וכן בשאר לשונות
הגויים שמתיהן חלוקין, והוא מה שפי' הכתוב כאן ובכל מקום איזו הן החלטים שנהמה-
ואומר איני עוד כי יש ראייה לדברי רבנו משה ז"ל מחמת הלשון, כי חֶלֶב וְחֶלֶב שרש אחד
להם, וכן שֹׁמֵן וְשֹׁמֵן שרש אחד להם, וערך שֹׁמֵן לְחֶלֶב, כערך שֹׁמֵן לְחֶלֶב, כי השמן
מעורב בזית אינו נפרד הימנו, והוא עמו כדבר אחד ואינו יולא אלא ע"י כתיבה, אבל
החלב מונח בכחל לא מעורב בו ואינו עמו דבר אחד, שהרי הכחל אין בו מאום בשר בחלב,
וכן השומן מעורב בבשר ואינו נפרד ממנו, והחלב הוא הנפרד ממנו, אינו מחובר בבשר,
ואינו עמו כדבר אחד, והו' שנו רבותינו ז"ל בת"כ ואת כל החלב אשר על הקרב, ר' ישמעאל
אומר מה חלב המנסה את הקרב קרום ונקלף, אף כל קרום ונקלף, להביא חלב שעל הקיבה,
אעפ"י שאינו פרוש עליו כשמלה, וכל שכן אותו שעל הדקין שהו' ג"כ פרוש, ור' עקיבא אומ'
מה חלב המנס' את הקרב תותב קרום ונקלף, אין לי אלא תותב קרום ונקלף, להביא החלב
שעל הדקין, שהוא בעל שלשה סימנין הללו, אבל אותו שעל הקיב' אעפ"י שהו' קרום ונקלף
אינו תותבומותר, פי' תותב פרוש כשמל', היא שמלתו לעורו תרגומו היא תותבוי': (ד) ואת
שתיה הכליות, תמיד אמר הכתוב לשון זה שתי הכליות, וכליו' שתיים במשמע ולמדו רבותינו שאם
חסרה כוליהן אחת מחמת חולי פסול: ואח החלב אשר עליהן, שנו בת"כ כלל הבשר עליהן, אעפ"י
שהכליו' עומן בשר ולא חלב: הכליות, נקראו כליות בעבור כח תאות המאגל, כמו נכספה
וגם כלתה נפשי, מפי' האב"ע ז"ל, ורבותינו ז"ל אמרו לב מבין כליות יועלות, כלומר עליהן
כועל כח העלה שנפס, והוא ענין אמתי, כי כמו מן התאזה שבכליות, בא מעשה החבור
והסולדה, כן עלה בלשון הקדש על הסכמה גמורה, כמו שבארנו בני' שלישי מס' גן ועול
ומן ההסכמה הגמורה יבוא המעשה, ולא אחר כך סה: אשר על הכסלים, יש בזה מחלוקת
תנאים בת"כ ובפי' רש"י ז"ל הכסלים, פלנקין בלע"ז שהחלב שעל הכליות כשהנהמה מיה
הוא

וְאֶת־הַיִּתְרָתְךָ עַל־הַכֹּהֵן עֲרִי

תרגום אשכנזי יט

דער לעבער; נעבסט דען
רען, זאלל ער עם אַבזאָנדערן.
דיא

הכליות

תרגום אונקלוס

די על פּבְדָא על פּוֹלִיחָא יַעֲדִינָה: (ה) וַיִּסְקֶן יִחִיה
למטה והו החלב שתחת המתנים שקורין
בלע"ז לונני"לוג לונן הנראה למעלה
בגובה הכסלים ובתחתיתו הכשר חופהו:
היותרת. הוא דופן המסך שקורין איברי"ש ובלשון ארמי חלרא דכנדא: על הכנד. שיטול
מן הכנד עמה מעט ובמקום אחר הוא אומר ואת היותרת מן הכנד (ויקרא ט'): על הכנד על
הכליות

ב א ו ר

הוא בגובה הכסלים למטה, והו החלב שתחת המתני' שקורי לוננילו"ש, לונן הנראה למעלה
בגובה הכסלי', ובתחתיתו הכשר חופהו, והוא לשון מגוג'ג'. [ולשון הרב המעתיק, כן
הנוסחה בספרי' הגדפסי', והיא בלתי מחוקקת, כי מה ענין בגובה הכסלים למטה, וברש"י
כ"י ישן שדידי מלאתי כלשון הזה, הוא (ר"ל החלב) בגובה הכסלי', והם (ר"ל הכליות)
מלמטה, וכן הוא ברש"י כ"י עם רש"ס, וכל הדבור שם כלשון הזה, שחלב הכליות כשהנהמה
חי' בגובה הכסלי', והם מלמטה, שתחת המתני' לונן הנראה בגובה הכסלי' ובתחתיתו הכשר
חופהו ע"כ, ונראה שהוא מדוקדק היטב. והנה פלוק"ש בל"א (וענדען, דיננען), לוננילו"ש
בל"א (נחבעו), והוא הטבור, ואף בזה נוסחת הב"י נראה מדוקדקת, ששם נשמע הלעז
הזהו":] הכסלים, מגזרת ככני השמים וכסיליהם (ישעי' י"ג י'), מפי' ראב"ע ז"ל. ואינו
יודע מה ענין זה לזה, ועוד הנספר מן כסלים פָּסָל, כמו ויעש פימה עלי כסל (איוב
ט"ו כ"ז) ונספר כסיליהם הוא פָּסָל, ולדעתי כמו שהלכ מצין, וכליות יועלות, כן הכסלים
מקום הנטחון, כי מחלת המקום הזה גורמת פחד דאגה ועלבון, הנקראת חלי היפאקאנ"דרי
[פ"ה, בלשון יון היפאקאנ"דרי שם לחלק מן הבטן, מקום הכנד והטחול וקלת האלטומנא,
וממנו נגזר שם החולי מאלו"ם היפאקאנ"דרי [אקוס"], שנהיות בחלקים אלו דם נעכר ולחה
זרה תוליד המחלה הזאת, ועליה נאמר כי כסלי מלאו נקלה (תהלים ל"ח ח'), ונקלה לחה
מחליאה, ומטעם זה עלמו, כל עוזב יראת אלהיו ופחדו ובוטח על חילו ועל שרירות לבו, נקרא
כסיל, וזה הפך מן החכם, על כן נאמר חכם ירא וסר מרע וכסיל מתעבר ובוטח (משלי
י"ד ט"ו), ועל הנטחון בהון אמר אס שמתי זהב כסלי (איוב ל"ד כ"ד), ועל הבוטחים בה'
אמר וישמו בחללים כסלם (תהלים ע"ח ז'), ועליו נאמר כי ה' יהיה בנסלך (משלי ג' כ"ו),
ואולי מטעם זה עלמו אמר כוכני השמים וכסיליהם, כי הכנבים הם השבעה הידועים
הנראים לנו, והכסלים הם המשרתים שקוראים סטאלי"טין או טראנאנ"טין, ולפי שראין
בבוטחים על כוכביהם שהולכים תמיד במעגלותיהם ומתנוועעים מסביב להם ומקבלים אורם
מהם, נקראים כסילים: היתרת על הכבד, פי' רש"י הוא דופן המסך (שקורין איברי"ש
[עיין פ' תלזה (שמות כ"ט י"ג), והוא בל"א (ראונעטן)] ובלשון ארמי חלרא דכנדא, ורש"ס
ז"ל פי' שמיותר וגדל על הכנד: על הכבד, שנו בת"כ הדבר שקול, אס יטול מן הכנד
על היותרת, או מן היותרת על הכנד, כשהוא אומר (פרשה ט' י') ואת הכליות ואת היותרת
מן הכנד מן החטאת הקטיר המזבחה, למדנו שיטול מן הכנד על היותרת, פי' ראב"ד ז"ל
שאין לומר על הכנד מלבד הכנד, כמו על כל לבונה (פרש' ב' ב'), או על כמו עם כמו על
לאן לבן (בראשי' ל' מ"א), שאם כן היה לו לומר יסירם, וכן אין לומר שיטול הכנד כלו
ומעט מן היותרת עמו, שא"כ היה לו לומר יסירו (ולדעתי הכנד כלו אי אפשר, שבמקומות
רבות מפורש הקרבת היותרת, והכנד לא חזר באום מקום) ועל כרחק על סמוך לו כמו על
הנשים (שמות ל"ה כ"ב), ולמדנו שיטול קלת הסמוך לניעל, ועשיו הדבר שקול אס היותרת
ניטל

ה מ ע ר

ג (ד) היותרת, לשון רש"י: הוא דופן המסך שקורין איברי"ש וכו' ע"כ, עיין מרפא לשון ברכות
(מ"ד ב') ד"ה ויותרת הכבד (ד"ח).

תרגום אשכנזי

ויקרא ג

הכליות יסירנה: (ה) ויהקטירו
אתו בני אהרן המזבחה על-
העלה אשר על העצים אשר
על האש אשר ריח ניחח
ליהוה: פ

(ו) ואם מן הצאן קרבנו לזבח

שלמים

תרגום אונקלוס

יתיה בני אהרן למדבחה על עלתא די על
אעיא די על אישתא קורבן דמתקבל ברעוא
קדם יי: (ו) ואם מן ענא קורבניה לנכסח

קודשיא

(ה) דיא ועהנע אהרן, זאל-
לעו עם אויף דעם אלטאר,
נעכסט דעם טעגליכען בראנד-
אפפער, אויף דעם האלץ-
שטאם, וועלכער איבער דעם
פיער ליגט, אין רויד אויפגע-
הען לאססען, פאם פיער פער-
צעהרט, צום אנגענעהמען גע-
רוך, דעם עוויגען צו עהרען.
(ו) איזט אבער זיין פריידענא-
פער

ר ש פ

הכליות. לבד מן הכבד ולבד מן הכליות
יסירנה לזו: (ה) על העולה. מלבד
העולה למדנו שתקדים עולת תמיד לכל
קרבן על המערכה:

אס

ב א ו ר

ניעל כלו וקלת מן הכבד הסמוך, או שמניח מעט מן היותרת דבקה בכבד, כשהוא אומר
להלן ואת היותרת מן הכבד, משמע שלוקח היותרת כלה והפרישה מן הכבד, והקטירה המזבחה,
וכאן אמר על הכבד, למדנו שלוקח מעט מן הכבד עמה: על הכליות יסירנה, מלבד הכליות,
וכן פי' רש"י ז"ל לבד מן הכבד ולבד מן הכליות יסירנה לזו, פי' דבריו לבד המועט מן הכבד,
בדמיון מכתוב דלהלן וכמו שאמרנו, כי לא רצה רבנו ז"ל לפרש על הכבד כמו מן הכבד,
שלא מצינו שמוז זה בלשון על, וכמו שאמר ראב"ד ז"ל, ועם זה נסתלקה תמיהת רא"ס
ז"ל, אבל לפרשו מתפרש על סמוך, ושעור הכתוב ואת היותרת יקח כלה סמוך לכבד, שנוטל
קלת מן הכבד עמה, מלבד הכליות הנזכר קודם לכן, ואין לפרש על הכליות עם הכליות, שהרי
הי' לריק לומר יסירם, אבל עדיין אין טעם למה נזכרו הכליות פעם שנית, אולי לפי שאמר
ואת שתי הכליות ואת הזלב אשר עליהן, הייתי אומר שלוקח הכליות בעבור חלביהן ושגם
הן חלב, חזר להדמותן ליותרת שנדונין כמותן, ואין שם חלב עליהן לחסרון באכילה: (ה)
והקטירו אחו, מלת אחו שז על קרבנו שנראש הענין, כי האימורין הם הקרבן, ואילו היה
נסמך לפסוק שלפניו, היה ראוי לומר אותם, כי האימורין רבים; אבל בעו נאמר והקטירים
(פסוק ט"ז) ושם אפרש בעו"ה: על העלה, מלבד העולה, למדנו שתקדים עולת תמיד לכל
קרבן על המערכה, כן פי' רש"י ז"ל ולא מלאתי בת"כגם בגמ' לא למדוהו ממקרא זה כמו
שאמרו (מנחו' מ"ט) וערך עליה העולה ואמר רבא העולה עולה ראשונה, והתוספות ז"ל תמהו
גם על זה ואמרו דבפ' כל התדיד למדו קן מפסוק מלבד עולת הבקר, ועתה מוסיף
רבינו ז"ל פסוק שלישי? ועוד שלמים נדבה ואיך תקדמה לתמיד שהוא עולת הבכור?
אבל יראה! לי על העולה, כמו על הכבד, אללו ובסמוך לה, לפי שנפרשת העולה אמר
ונתנו בני אהרן הכהן וגו' וערכו עליהם על האש, וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים וגו'
(פרשה א' ט'), ולפי שהיה לריק לחזור ולומר כל הסדר האמור להלן, לכן אמר תחת כל זה
על העולה, כלומר סמוך לה, כסדר שערך נתתי העולה על עמים ערוכים על האש, כן יערוך
אימורי השלמים על עמים הערוכים על אש: אשה, פרשנוהו (פרשה א' ט'), כי חלבי השלמים
מאכל אש הוא, ומלת אשה נאמר בבקר ובכשב ובעז, אבל ריח ניחח נאמר לבד בבקר ובעז ולא
בכשב, לה' נאמר לבד בבקר ובכשב ולא בעז, ולחם נאמר בכשב לבדו ולא בבקר ועז, ואמרו
רבתינו מניין ליתן את האמור בכלל אחד ואחד, ת"ל אשה אשה לגזירה שזה:
(ו) ואם מן הצאן, אצפ"י שפירש אס כשב, ואם עז, ואין בלאן רק בכשים ועזים, אילו קלר
הכתוב היה לריק לומר שתי פעמים זכר או נקבה תמים יקריבנו, אחד בכשב ואחד בעז, לכן
הקדים

ויקרא ג

תרגום אשכנזי כ

שְׁלָמִים לַיהוָה זָכַר אֹתוֹ גִּבְיָהּ
תָּמִים יִקְרִיבוּנוּ: (ז) אִם כָּשָׁב הוּא
מִקְרִיב אֶת־קֶרְבָּנוֹ וְהִקְרִיב אֹתוֹ
לִפְנֵי יְהוָה: (ח) וְסָמַךְ אֶת־יָדוֹ
עַל־רֹאשׁ קֶרְבָּנוֹ וְשָׁחַט אֹתוֹ לִפְנֵי
אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְּנֵי אֹהֶל אֶת־
דָּמוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: (ט) וְהִקְרִיב

פֶּעַר דַּעַם עוֹיִנְעוּן צוֹ עֵהֶרְעוּן ,
אִיִּין שְׁטִיק פֶּאָם קְלִינְפֵיהּ , זָאָ
קָאָן עִם פֶּאָם מַעֲנַנְלִיכֶען אָדַער
ווייבֿליכֶען גַעשֶׁלֶעכְט זײן , אָכַער
אָהֶנֶע לײבֶעס־פֶּעֶהֶלֶער . (ז) ווִילל
עֵר אִיִּין שְׂאָאָף אָפֶּעֶרן , זָאָ
זָאָלל עֵר עִם פֶּאָר דַּעַן עוֹיִנְעוּן
בְּרִינְגֶען , (ח) זײנֶע הָאָנֶד אויף
ק דַּעַן קָאָפֶף זײנֶעם אָפֶּעֶרס לַע־
גַעַן , אונֶד עִם שְׁלֶאכְטֶען פֶּאָר
דַּעַם שְׁטִיפֶטס־עֶלֶט ; דִּיא קִינֶ-
דַּער אֹהֶרִים זָאָללֶען דָּאָז בִּלּוֹט
אום דַּעַן אָלְטֶאָר שְׁפֶרַעֲנֶגֶען .

מוכח

פֶּאָם

ר ש י

תרגום אונקלוס

קוֹדֵשִׁיא קָדָם יִי דְכַר אוּ נִוְקָבֵא שְׁלִים
יִקְרִיבִינִיהּ: (ז) אִם אִימַר הוּא מִקְרִיב יַח
קוֹרְבָנִיהּ וְיִקְרִיב יְחִיהּ קָדָם יִי: (ח) וְיִסְמוּךְ
יַח יְדִיהּ עַל רִישׁ קוֹרְבָנִיהּ וְיִפּוֹס יְחִיהּ קָדָם
מִשְׁפָּן וּמָנֵא וְיִזְרְקוּן בְּנֵי אֹהֶל יַח דְּמִיהּ עַל מִדְּבָחָא סְחוּר סְחוּר: (ט) וְיִקְרִיב מִנְכֶסֶת

(ז) אִם כָּשָׁב . לְפִי שֵׁשׁ בְּאִמּוּרֵי הַכֶּשֶׁב מֵה
שְׁאִין בְּאִמּוּרֵי הַעֶז , שֶׁהַכֶּשֶׁב אֲלִיתוֹ קִרְבָּה
לְכַךְ נִחְלָקוּ לְשֵׁתֵי פִרְשִׁיּוֹת : (ח) וְזָרְקוּ .
שְׁתֵּי מִתְנוֹת שֶׁהֵן ד' וְע"י הַכְּלִי הוּא זֹרֵק
וְאִינוֹ נוֹתֵן בְּאֶצְבַּע אֶלֶף חֲמֵסֵאֵת :
(ט) חֲלָנוּ
קוֹדֵשִׁיא

ב א ו ר

הַקִּדִּים וְאִם מִן הַלֶּאֱן קֶרְבָּנוֹ וְגו' : יִקְרִיבוּנוּ , יִקְדִּישֵׁנוּ : (ז) אִם כָּשָׁב , לְפִי שֵׁשׁ בְּאִמּוּרֵי הַכֶּשֶׁב
מֵה שְׁאִין בְּאִמּוּרֵי הַעֶז , שֶׁהַכֶּשֶׁב אֲלִיתוֹ קִרְבָּה לְכַךְ נִחְלָקוּ לְשֵׁתֵי פִרְשִׁיּוֹת , מִפִּי רַשִׁי ז"ל , וְכֵן
הוּא בַת"כ : וְהִקְרִיב , חַיִּיב לְהַנְיֹאֵל אֶל הָעֶזְרָה , וּפִרְשָׁנוּהוּ (פִּרְשָׁה א' ג') : (ח) לִפְנֵי אֹהֶל
מוֹעֵד , בְּנִקְרָא חֲמַר וְשִׁחְטוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד , וּמִשְׁמַעוּ בְּחֶלֶק מִן הָעֶזְרָה שֶׁהִיא לִפְנֵי הַפֶּתַח , וְכֵן
אָמַר לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד , לְהַכְשִׁיר כָּל הַרוֹחוֹת לְפָסוּף הַהֵיכָל וּלְדַרְוֹמוֹ , וְאִמּוּרֵי הַהֵיכָל בְּמַעֲרַב ,
וּבְעֵזוֹ חֲזַר וְאָמַר לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד לְפַסּוֹל הַלְּשׁוֹת הַבְּנוּיּוֹת בַּעֲזָרָה לְשִׁיטָה , כִּי אִין הַשְׁחִיטָה
בֵּהֶן לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד , וְלִמְדֵנוּ שְׁאִין פֶּתַח א"מ הַרוּחַ שֶׁלִּפְנֵי הַפֶּתַח , אֶלֶף הָעֶזְרָה כְּלָה נִקְרָאת
פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד , לְפִי שֶׁהוּא פֶתַח לִפְנֵי א"מ , כַּמ"ש (פִּרְשָׁה א' ג') , וְכֵן תִּרְאֶה דַּעַת הַרַמְבַּ"ם
ז"ל (פֶּרֶק ה' מֵהַלְבוּשׁ מַעֲשֵׂה קִרְבָּנוֹת) שֶׁכֵּתֵב וּמַנִּיחַ שְׁשׁוּשְׁטִין קִדְשִׁים קְלִים כְּכֹל הָעֶזְרָה אֲפִילוֹ
אִמּוּרֵי הַהֵיכָל , שֶׁהֵרִי גָאֻר בְּשִׁלְמֵי וְשִׁחְטוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד , לְהַכְשִׁיר כָּל הַרוֹחוֹת , שֶׁהֵרִי לֹא
יִיחַד לְהַסּ רוּחַ , וְלִשְׁוֹן הַמַּשְׁנֵה מִסִּיעֵתוֹ שְׁלָמִים קִדְשִׁים קְלִים שְׁחִיטָתוֹ בְּכֹל מְקוֹי בַּעֲזָרָה , וּמִשְׁמַע
בֵּין בְּמִזְרַח בֵּין בְּמַעֲרַב אִמּוּרֵי הַהֵיכָל , וּבְגַמְר' (מִנְחוּ' נ"ה ע"ב) אָמְרוּ תַנַּח קִמַּח סַבַּר תִּלְת' קִרְאֵי
כְּתִיבֵי חַד לְגוֹפִי דְנִבְעֵי אֹהֶל מוֹעֵד , וְחַד לְהַכְשִׁיר לְדִדִּין , וְחַד לְפַסּוֹי לְדִי לְדִדִּין , וְלִשְׁעָה זוֹ כִּךְ
פְּרוּשׁוֹ חַד לְגוֹפִי שְׁזָרְבִין קִדְשִׁים קְלִים לְהַשְׁחֵט בַּעֲזָרָה , וְחַד לְהַכְשִׁיר כָּל הַלְּדִדִּין אַרְבַּע רוֹחוֹת
הָעֶזְרָה , וְחַד לְפַסּוֹל לְדִי לְדִדִּין שֶׁהֵן הַלְּשׁוֹת הַבְּנוּיּוֹת בְּאֶחָת מִן הַלְּדִדִּין . וְהַרְבֵּ בַּעַל כַּמ"ז ז"ל רָאָה
לְמַחֲוֹק סָסוּק זֶה וְלִהְגִּיהּ בְּמִקְוֵמוֹ וְשִׁחְטוּ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד , וּמִדְּבָרֵינוּ תִּרְאֶה שְׁאִין זָרְךְ , וְכֵן עַל
אֲפִילוֹ אִמּוּרֵי הַהֵיכָל , אָמַר הַרְבֵּ ז"ל לְרִיךְ לְמוֹד מִנִּין לוֹ , וְהַלְמוּד מִפּוֹרֵשׁ מִדְּבָרֵינוּ שֶׁהוּא כְּכֹל
הַלְּדִדִּין , וּבְפִי אָמְרוּ (ע"ס) לוֹל קֶטֶן הִיָּה אִמּוּרֵי בֵּית הַכֶּפֶרֶת וּבְנֵי כְּדִי לְהַכְשִׁיר אֶת הָעֶזְרָה
לְאֲכִילַת קִדְשֵׁי קִדְשִׁים וְלִשְׁחִיטַת קִדְשִׁים קְלִים , וְזֶהוּ אִמּוּרֵי הַהֵיכָל : (ט) וְהִקְרִיב , מִפּוֹרֵשׁ לְמַעֲלָה
סָסוּק

מִזְבַּח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁה לַיהוָה
חֶלְבֹו הָאֱלִיָּה תְּמִימָה קְעִמַת

העצה

(ג) פָּאָם פֿריידענאָפּפֿער
ברוננט ער אַלס פֿייער־אָפּפֿער,
דעם עוויגען צו עהרען; אַללעס
אונז זליט דאָפֿאָן נעמליך דאָז
גאַנצע שוואַנצשטיק, זאָלל ער

ר ש י

תרגום אונקלוס

(י) חֶלְבֹו. המובחר שבו ומהו זהו האליה תמימה
קוד־שיא קורבנא קדם יי תרביה אליהא

שלמחא

ב א ו ר

(פסוק ג'): חֶלְבֹו הָאֱלִיָּה תְּמִימָה, כִּנֹּר בָּאֲרוֹ (פסוק ג') שֶׁאִין קְרוֹי חֶלֶב רַק אֹתוֹ שֶׁהוּא
תּוֹתֵב קְרוֹס וְנִקְלַף וּמֵה שֶׁאִינוּ כֵּן נִקְרָא שׁוּמֵן, וְלִכֵּן הָאֱלִיָּה אֵעִפִּי שֶׁהִיא שְׁמֹנֶה מֵאָד, אִין
שׁוּמֹנֶה חֶלֶב, וּמֵהוּ הַנֹּאמֵר פֶּה חֶלְבֹו הָאֱלִיָּה תְּמִימָה? וְכֵן אָמַר רַמְבַּ"ן ז"ל אִם הָאֱלִיָּה חֶלֶב
תֹּאסֵר בְּאִכְלִיָּה, שֶׁהִכְתוּב אֹמֵר כֹּל חֶלֶב וְכֹל דָּס לֹא תֹאכְלוּ, וְאִם גַּם הַשׁוּמֵן כִּנְלָל חֶלֶב כַּדְּבָרֵי
הַכְּתוּב הַזֶּה, א"כ יֹאסֵר כֹּל שׁוּמֵן שֶׁבְּהִמָּה בְּנִתְפִּיס וּבְלֵלֵעִיס, וְלֹא תִתִּירוּ לְפִי שֶׁאִינוּ קֹרֵב
לְמִזְבֵּחַ, שֶׁהֵרִי הַכְּתוּב לֹא אָמַר כֹּל חֶלֶב אֲשֶׁר יִקְרִיבוּ לֵה' לֹא תֹאכְלוּ, אֲבָל אָמַר כֹּל מִן בְּהִמָּה
שֶׁמִּקְרִיבִים מִמֶּנּוּ קֹרֵבֵן יֹאסֹר חֶלְבָּהּ, שֶׁאִם נֹאסֵר כֹּל דֶּבֶר הַקֹּרֵב מִמֶּנּוּ לְמִזְבֵּחַ, יֵהיוּ גַם הַכְּלִיּוֹת
וְהַיּוֹתֵרֶת עַל הַכֹּבֵד אֲסוּרִים לְפִי שְׁעוּלִין לְמִזְבֵּחַ, אֲבָל בְּאִמַת לֹא אֲסֹר רַק הַנִּקְרָא חֶלֶב, שֶׁהוּא
תּוֹתֵב קְרוֹס וְנִקְלַף, אֲפִילוּ אִינוּ קֹרֵב לְמִזְבֵּחַ, כִּגוֹן הַחֶלֶב שֶׁעַל הַטְּחוּל, וְשֶׁאִינוּ נִקְרָא חֶלֶב
מוֹתֵר אֵעִפִּי שֶׁהוּא קֹרֵב כִּגוֹן הַכְּלִיּוֹת וְהַיּוֹתֵרֶת מִן הַכֹּבֵד וְהָאֱלִיָּה, וְכֵן נֹאמֵר בְּמִלּוּאִים וּלְקַחַת מִן
הַזֵּיֵל הַחֶלֶב וְהָאֱלִיָּה (שְׁמוֹת כ"ט כ"ב), וּבְמַעֲשֵׂה נֹאמֵר וַיִּקַּח אֶת הַחֶלֶב וְאֶת הָאֱלִיָּה (וַיִּקְרָא ח'
כ"ח), כִּי אִין הָאֱלִיָּה חֶלֶב, וְדִבְרֵיו בְּרוּרִים מֵאָד, זֹלָתוֹ מִקְרָא זֶה חֶלְבֹו הָאֱלִיָּה תְּמִימָה לְרִיךְ
פִּירוּשׁ. וְכֵן סֵעֲדִיה גֵּאוֹן ז"ל אָמַר שֶׁאֲסֹר וַי' וְהָאֱלִיָּה וְכִנֹּר הַשִּׁיבוּ עַל פִּי זֶה רֹאשׁ"ע וְרַמְבַּ"ן
ז"ל. וְלִדְעַת רַמְבַּ"ן ז"ל פִּירוּשׁוֹ שִׁיקְרִיב מִמֶּנּוּ חֶלְבֹו בְּאֱלִיָּה תְּמִימָה, כִּי אִם יִסִּיר הָאֱלִיָּה תְּמִימָה
עַד הַעֲלָה, יוֹסֵר עִמָּה חֶלֶב רֵב, הַמְּחֻבֵּר בֵּה כָּלֵד פְּנִימִי, וְכֵן אָמְרוּ בַת"כ לַהֲבִיֵּא אֶת הַחֶלֶב
הַסְּמוּךְ לְאֱלִיָּה, וְזֶהוּ חֶלֶב שֶׁבִּין הַפְּקוּקוּלִית. וְאִם הָדִין אִמַת, וְלִמְדוּהוּ מִמֶּלֶת חֶלְבֹו שֶׁהוּא
מִיּוֹתֵר, אִינוּ פֶּשֶׁט הַכְּתוּב, וּמֵה שְׁפִי הַרֵב ז"ל עוֹד שֶׁשִּׁיעוֹר הַכְּתוּב הַזֶּה כְּשִׁיעוֹר הַכְּתוּב וְאִת כֹּל
חֶלְבֹו יִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶת הָאֱלִיָּה וְגו' (פֶּרֶשׁ ז' ג'), שֶׁאֲמַר כֹּלֵל וְאִת"כ פֶּרֶט, וְכֵן כֹּאן חֶלְבֹו כִּלְל
לְכֹל הַמּוֹרֵס מִמֶּנּוּ, וְאִת"כ פֶּרֶט הָאֱלִיָּה תְּמִימָה וְגו', וּבְשִׁעְתוֹ תִּרְגַּם הַרֵב הַמְּעַתִּיק (חֲלוּעִם
זוּכְטִישְׁט דַּפֿאָן, כַּעֲשׂוּיךְ דַּפֿאָן גֵּאוֹלֵעַ טוּוּאָנְלִטְטִיק וְכו') אִין שְׁנֵי הַכְּתוּבִים דּוּמִים, כִּמוּ שִׁבִּין
כֹּל מִסְתַּכֵּל בְּהֵם, גַּם שֶׁסְּהִסִּיק הַטַּעַם בֵּין הַכִּלְלִי, וּבֵין הַפֶּרֶטִים, וְכֹאן סְמוּךְ חֶלְבֹו הָאֱלִיָּה
בְּגִינָה. וְלִדְעַתִּי מִלֵּת חֶלֶב כִּלְלִי עַל כֹּל הַמֵּיטֵב וְהַמּוֹבְחָר שֶׁכִּלְלִי דֶּבֶר, כִּמוּ וְאֲבָלוּ אֶת חֶלֶב
הָאֵרֶץ (בְּרֵאשִׁית מ"ה י"ח), חֶלֶב כְּלִיּוֹת חֶטֶה (דְּבָרִים ל"ב י"ד), בַּהֲרִימְכֶם אֶת חֶלְבֹו מִמֶּנּוּ
(בְּמִדְבָר י"ח ל'), וְכִמוּ שְׁפִי רַשִׁי ז"ל חֶלְבֹו הַמּוֹבְחָר שֶׁנּוּ, וּמֵה הוּא הָאֱלִיָּה תְּמִימָה. גַּם
רַמְבַּ"ן ז"ל הַתְּעוֹרֵר עַל זֶה, וְכֵן חֶלֶב שֶׁסְּפִרְטוּ עַל חֶלְקֵי הַשׁוּמֵן שֶׁבְּעַל חֵי, שֶׁהֵן תּוֹתֵב קְרוֹס
וְנִקְלַף, כִּי הוּא הַמֵּיטֵב וְהַמּוֹבְחָר, וּמִמֶּנּוּ מִקְרִיבִים עַל הַמִּזְבֵּחַ, אֲלֹא שֶׁאִם נוֹכַר חֶלֶב סִתֵּם
הוּא שֶׁסְּפִרְטוּ עַל תּוֹתֵב קְרוֹס וְנִקְלַף, אֲבָל כְּשֶׁנִּכְתַּב עַל אֲזַר דְּבָרִים מוֹבְחָרִים, לְרִיךְ לַהֲסַמֵּךְ
אֲלֵלוּ הַדֶּבֶר הַהוּא וְלִהְיוֹת בְּכוּנִי, וּמַעֲתָה הַתְּכוּנֵן הַאֲזַהֲרָה נֹאמְרָה סִתֵּם כֹּל חֶלֶב וְכֹל דָּס לֹא
תֹאכְלוּ אִין בְּמַשְׁמַעוֹ רַק תּוֹתֵב קְרוֹס וְנִקְלַף, וְכֵן חֶלֶב שׁוֹר וְכֶשֶׂב וְעֹז לֹא תֹאכְלוּ (פֶּרֶשׁ ז' כ"ג),
כִּי כֹל אֲוֹכֵל חֶלֶב מִן הַבְּהֵמָה וְגו' (שֶׁס כ"ה) נוֹכַר תְּמִיד סִתֵּם, וְכִשֶׁהוּא עַל מֵיטֵב אֲחֵר,
נוֹהֵר הַכְּתוּב תְּמִיד בְּמִלּוּכְתּוֹ שֶׁלֹּא נִטְעָה לְחַשׁוֹב שֶׁהוּא חֶלֶב מִמֶּשׁ, לִכֵּן בְּשִׁלְמֵי בָקָר שֶׁאָמַר אֶת
הַחֶלֶב הַמְּכַסֶּה וְגו' (פֶּרֶשׁ ג' ג'), שֶׁהוּא חֶלֶב מִמֶּשׁ, אָמַר אֲחֵרָיו וְאֶת שְׁתֵּי הַכְּלִיּוֹת וְגו' וְאֶת
הַיּוֹתֵרֶת עַל הַכֹּבֵד, פֶּרֶטֵן בְּשִׁמּוֹת וְלֹא זִכַּר שֶׁסְּחֶלֶב עֲלִיהֵן, וְכֵן בְּעוֹ, וְאִין לְטַעוֹת בְּהֵן שֶׁאֵעִפִּי
שֶׁקִּרְבִּין לְמִזְבֵּחַ אִין שֶׁסְּחֶלֶב עֲלִיהֵן, וּבְכֶשֶׂב לֹא אָמַר חֶלֶב הָאֱלִיָּה תְּמִימָה, שֶׁאִינוּהָ חֶלֶב אֲלֹא
שׁוּמֵן, אֲבָל אָמַר חֶלְבֹו, וְהַבְּכוּי עַל הַכֶּשֶׂב, שֶׁהָאֱלִיָּה הוּא מֵיטֵב הַכֶּשֶׂב, וְאִין מִלֵּת חֶלְבֹו כִּלְל
לְכֹל הַנּוֹאמְרִין אֲחֵרָיו, כִּמוּ שֶׁאֲסֹר רַמְבַּ"ן ז"ל, אֲלֹא פֶּרֶט לְאֱלִיָּה לְכַדָּה, שֶׁהִיא חֶלֶב הַכֶּשֶׂב, לֹא
חֶלֶב שׁוֹר וְעֹז, וְכֵן הוּא מוֹבְחָר שֶׁאִינוּ חֶלֶב מִמֶּשׁ, שֶׁאִז יֵהיֶה גַם חֶלֶב בָּקָר וְעֹז, שֶׁהֵרִי הַתּוֹרָה
אֲסָרָה כֹּל חֶלֶב מִן הַמֵּינִים הַקְּרִיבִים לְמִזְבֵּחַ, אֲפִילוּ אִינוּ קֹרֵב כִּמוּ חֶלֶב הַטְּחוּל, וְכִמוּ שֶׁאֲמָרוּ
לְמַעַלָּה

הַעֲצָה יִסְרְנָה וְאֶת־הַחֶלֶב
 הַמִּכְסָּה אֶת־הַקֶּרֶב וְאֶת כָּל־
 הַחֶלֶב אֲשֶׁר עַל־הַקֶּרֶב: (י) וְאֶת
 שְׁתֵּי הַכִּלְיֹת וְאֶת־הַחֶלֶב אֲשֶׁר
 עֲלֵהֶן אֲשֶׁר עַל־הַכֶּסֶלִים וְאֶת־
 הַיִּתְרֹת עַל־הַכֶּבֶד עַל־הַכִּלְיֹת
 יִסְרְנָה: (יא) וְהַקְטִירוּ הַזֶּהֶן
 הַמִּזְבֵּחַ לָחֶם אֲשֶׁה לַיהוָה: פ

בייא דעם ריקגראד אבשניי
 דען, אויך דאז אונשליט, וועל-
 כעם דאז איינגעוויידע בעג-
 דעקט, נעכסט דעם אונשליטט,
 וועלכעס אן דען איינגעוויידען
 זיצט: (י) דיא ביידען נירען,
 נעכסט דעם אונשליטט דאראן,
 וועלכעס אן דען לענדען זיצט,
 אונד דאז נעטץ אן דער לעכער
 (נעכסט דען נירען זאלל ער
 עם אבזאנדערן). (יא) דער
 פריעסטער זאלל עם אויף דעם
 אלטאר אין רויך אויפגעהען
 לאססען, אלס איינע שפיזע, דיא פֿאם פֿייער פֿערצעהרט ווירד, דעם עוויגען צו עהרען.

תרגום אונקלוס

ר ש י

שְׁלֵמָתָא לְקַבִּיל שְׂדֵרְתָא יַעֲדִינָה וַיִּת תְּרַבָּא
 דְּחַפֵּי ית גִּזָּא וַיִּת כָּל תְּרַבָּא דִּי עַל גִּזָּא: (י) וַיִּת
 תְּרַחֵין כּוּלֵין וַיִּת תְּרַבָּא דִּי עֲלֵיהוֹן דִּי עַל גִּסְסִיא וַיִּת חֲצָרָא דְעַל כְּבָדָא עַל
 כּוּלֵיחָא יַעֲדִינָה: (יא) וַיִּסְיַקֵינִיה בְּהֵנָא לְמַדְבַּחָא לָחֶם קוּרְבָנָא קָדָם יי:

ב א ו ר

למעלה, וכפר בהן משיח (פרש' ד' ח') אמר ואת כל חלב פר החטאת סתם, לפי שפיר' בו
 את החלב המכסה את הקרב וגו', שהוא חלב ממש, ואחריהן זכר בשם שתי הכליות ויותרת
 ולא אמר אגלס חלב, אבל בשעיר נשיו אמר ואת כל חלבו (שם י"ט) בכנוי, וכן בשעירת
 יחיד אמר ואת כל חלבה (שם ל"ח) בכנוי, וכן בכשבת יחיד, ופירש בכל אחד שכולל כל מובחר
 שבו העולה למזבח, הן חלבים ממש, הן יותרת וכליות, שנכלן הוסיף שיעשה כמו שיעשה
 בקרבן זבח השלמים, לבד כפר העדה שאמר ג"כ ואת כל חלבו יריס ממנו (שם י"ט) בכנוי,
 ולא אמר שיעשה כמו זבח השלמים מטעם שיתבאר שם, ולא אמר באחד מהן ואת כל החלב
 סתם, כי לפי שלא פירש בהן החלבים, ורובה לכלול אליה וכליות ויותרת, ולא יונח עליהן
 שם חלב סתם, על כן אמר בכנוי שהוא מיטב פר החטאת לעלות למזבח ואינו חלב בחולין,
 כי אין אליה וכליות ויותרת אסורין בחולין, וכן באשם אמר ואת כל חלבו יקריב ממנו את
 האליה ואת החלב המכסה את הקרב (פרשה ז' ג'), ואת שתי הכליות וגו' (שם ד'), לא
 אמר ואת כל החלב יקריב ממנו את האליה, כי אין אליה חלב, לכן אמר כל חלבו כל מובחר
 של אשם שהוא מן הכשבים, ופירש מה הוא את האליה ואת החלב המכסה וגו' ואת שתי
 הכליות, שכל אלה חלבי אשם הם, וכן כאן אמר שיקטיר מן הכשב אשה לה', מיטב שלו שהוא
 האליה והחלב המכסה את הקרב וגו', וגם בעל העצמים הנין כן, שהרי בנקר ובעו הפסיק
 תחת לה', וסמך הנקטרים כלם, וכשב לא הפסיק תחת לה', אלא חברו עם חלבו האליה,
 והפסיק במלת יסירנה, ללמדנו שאין חלבו שם כלל לחלבו כלם כמו שאשם רמנ"ן ז"ל, אלא
 חלבו כמו המיטב שלו, שהוא האליה, ובו הפסיק לפי שנוהג כשב לבד, ואש"כ חבד החלבים
 הנוהגין גם בנקר ועו, וכן באשם הפסיק בוקף בין האליה ובין החלבי', ועוד אדבר על כל אחד
 במקומו בעו"ה, להראות שכל המקראו' מכריעו' הכלל הזה, המבדיל ישר קבלת רבותיו ז"ל:
 לעמת העצה, למעלה מן הכליות היועלות, מפ"י רש"י ז"ל, ואונקלוס ז"ל חרגס לקביל שדרתא,
 וכן העתיק המתרגם האשכנזי, וכן נראה נכון, שקרא השדרה עלה, כי דומה לעץ שיוצאים
 ממנו ענפים, וכן מן השדרה מתפשטים הללעות, והאצרי' הפנימים דנקים בה: (יא) לָחֶם
 אֲשֶׁה לָהּ, כמו את לחם אלהיהם הם מקריבים (פרש' כ"א ו'), את קרבני לחמי לחאי

תרגום אישכנזי

(יב) איזט זיין אפפער פאן ציע-גען, זא זאלל ער עם פאר דעם עוויגען דארבריינגען. (יג) זיינע האנד אויף דען קאפף לעגען, אונד עם אים איינגאנג דעם שטיפטסעלטעם שלאכטען, דיא קינד אהרן'ס זאללען דאן בלוט אוב דען אלטאר שפרעניגען. (יד) פאן דיעזעם זיינעם אפפער ברינגט ער, אלס פיי-עראפפער דעם עוויגען צו עה-רען, דאז אונשליטט וועלכעס דאז איינגעוויידע בעדעקט, נעכסט דעם אונשליטט וועלכעס אין דעם איינגעוויידע זיטצט; (טו) דיא ביי דען גי-רען, נעכסט דעם אונשליטט דאראן, וועלכעס אן דען לענג-דען זיטצט; אונד דאז נעטץ אן דער לעכער (נעכסט דען גי-רען, זאלל ער עם אבואנדערן).

ר ש י

לחמו של אש לשם גבוה: לחם. לשון מאכל וכן נשמיתה עץ בלחמו (ירמי' י"ח). עבד לחם רב (דניאל ה'). לשחוק עושים לחם (קהלת יו"ד):

חקת

ויקרא ג
(יב) ואם-עז קרבנו והקריבו לפני יהוה: (יג) וסמך את-ידו על-ראשו ושחט אתו לפני אהרן מועד וזרקו בני אהרן את-דמו על-המזבח סביב: (יד) והקריב ממנו קרבנו אשה ליהוה את-החלב המכסה את-הקרב ואת-כל-החלב אשר על-הקרב: (טו) ואת שתי הכליות ואת-החלב אשר עליהן אשר על-הכסלים ואת-היתרת על-הכבד על-הכליות יסירנה: (טז) והקטירם

חכחן

תרגום אונקלוס

(יב) ואם מן בני עזיא קירבניה ויקרביניה קדם יי: (יג) ויסמוך ית ידו על רישיה ויבוס יתיה קדם משפן ומנא ויזרקו בני אהרן ית דמיה על מדבחה סחור סחור: (יד) ויקריב מניה קירבניה קירבנא קדם יי ית תרבא דחפני ית גוא וית כל תרבא די על גוא: (טו) וית תרתין בולין וית תרבא די עליהון די על גסמא וית חצרא דעל פבדא על בוליתא יעדינה: (טז) ויסקינון

כהנא

ב א ו ר

(במדבר כ"ב), וכן כאן דבוק עם אשה, סעודת אש; לפי שהכהנים והזעלים נוטלים חלקם מן השלמים ושמים בהן, אמר על האימורים שהן לחם אשה לה', ושחשבו בעולה שכלה למזבח שאמר זה לחמי לאשי: (יב) ואם עז קרבנו, שם המין, אש ממין העזים קרבנו (וכולל זכר ונקבה) וכן מן הכשבים או מן העזים האמור בעולה, כי שם הזכר תיש, אבל לא יקפיד בלשון הקדש בשם הבהמות, כי ברובם שם אחד לזכר ולנקבה כגמל (וחמור?) ושפן וארנבת וחזיר, ובעופו' יונה ותור, ולכן לא יקפיד ויאמר כשזכר ושור לנקבה, כמו ושור או שה איתו ואת בנו לא תשחטו, וכוהנ' לכד בכשבה ופרה, כדעת האומר אין מושפין לזרע האב, וכן מן העזים זכר תמים, מן התישים, ואם עז קרבנו זכר או נקבה, וכן אש לא תשיג ידו די שה, כשנה או שעירת עזים, מפי' רמב"ן ז"ל: לפני ה', בעזרה: (טו) והקטירם, כנקר וככש אמר איתו, ומפורש למעלה (פסוק ה'), אבל נעז אמר והקטירם, ושם על האמורין וטעמו

ויקרא ג

תרגום אשכנזי כב

הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַ לֶחֶם אֵשֶׁה לְרִיחַ
נִיחַח כָּל־חֶלֶב לַיהוָה: (יז) חֶקֶת
עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל
מוֹשְׁבֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־חֶלֶב וְכָל־דָּם
לֹא תֹאכְלוּ: פ

(טז) דער פריעסטער לעסט עס
אויף דעם אלטאר אין ריך
אויפגעהען, אלס איינע שפייזע
דיא פֿאַם פֿייער פֿערזעהרט
ווייר, צום אָנגענעהמען גערוך;
אללעס אונשליטט ווייר דעם
עוויגען צועהרען געאָפֿערט.
(יז) איין עוויגעס געזעטץ פֿיר
אייערע נאַכקאָממען, אין אל־
לען אייערן וואָהנפלעטצען: אללעס אונשליטט, אונד אללעס בלוט זאָללט איהר ניכט עססען.

המישי

תרגום אונקלוס

ר ש " ר
(יז) חקת עולם. יפה מפורש בת"כ כל
הפסוק הזה:

כֹּהֵנָא לְמִדְבַּחָא לֶחֶם קִרְבָּנָא לְאַתְקַבְּלָא
בְּרַעוּא בְּל תִּרְבֵּא קִדְם יי: (יז) קִים עֵלָם
לְדַרְיִכוֹן בְּכֹל מוֹחְבְּנִיכוֹן בְּל תִּרְבֵּא וְכֹל דְּמָא לֹא תִיכְלוּן:

מכל

ב א ו ר

וטעמו נראה לי לפי שמקלח האמורין חלבים ואסורין בחולין, ומקלחן בשר כמו האליה ויותרת
וב' הכליות, כלל שני המינים במלח והקטרים, שאין לענין ההקטרה, ובו הפסיק הענין,
כי המפסיק הוא במלח המזבחה, ואחריו אמר לחם אשה לריח ניחח כל חלב לה', כי כבר
פרשנו (פסוק ט'), שנכל מקיס שאמר חלב סתם הוא חותב קרום ונקלף, ולפי שאמר בפסוק
שלאחריו כל חלב וכל דם לא תאכלו, ולא הזהיר על אליה וכליות ויותרת אעפ"י שגם הם
עולים למזבח, הודיע כי עיקר הקרבן הוא החלב, כי לחם אשה ריח ניחח הוא כל חלב לה',
והוא האסור בחולין, לא הנקטרים עמו, אעפ"י שהן חלב קרבנו' ומיטב נחמיהן אינן חלב בחולין,
כן נראה בעיניי. וראב"ע ז"ל סי' כל חלב לה' כלל, ואמר שהחלב והדם לגבוה הם אסורים
לכם, ואיני יודע מה טורח לכלל זה המפורש בשלש פרשיות סמוכות בכל פרטיו, ועוד
ח"כ גם אליה וכליות ויותרת עולים לגבוה ויהיו אסורים, ועוד אם הוא כלל למה שלאחריו
למה לא אמר כל חלב וכל דם לה': (יז) חקת עולם לדריהיכם, מלת חוק בארנו במקומו,
והכלל כמו מוסדות הארץ והשמים שעליהן אין להוסיף ומהן אין לגרוע, וקראים חקיס, כמו
הידעת חקית שמים (איוב ל"ח ל"ג), חק נתן ולא יעבור (תהלים קמ"ח ו'), כן מלות התורה
חקיס, אין להוסיף ואין לגרוע, כמו וציוס השמיני ימול (פרשה י"ב ג'), מיוס השמיני והלאה
ירכה (שם כ"ב כ"ו), על ארבע כנפות כסותך (דברים כ"ב י"ב), נחש השביעי באחד לחש
(ס' כ"ג כ"ד), בעשור לחש (שם פסוק כ"ז), נחמה עשר יום לחש (ל"ד) ודומיהן, שיכוה על מספר
על משקל או על מדה, אין לאחר ואין להקדים, אין להוסיף ואין לגרוע, שהן חקיס קבועים
בדרך הקדש, ויש מלות שאינן חקיס שלא נתנה בהן תורה זמן ומדה, כמו אהבת השם
ויראתו ות"ת וכיולא, ולכן לפי שלא אמר מכל הנהמה רק החלב והדם, לא הנשר אעפ"י
שקרב בעולה, ולא אליה וכליות ויותרת אעפ"י שקרבן באימורי שאר הקרבנות, ונאמר לכל
חדם ובכל דור חק נתן ולא יעבור, אמר חקת עולם לדורותיכם, בין בדור שמקריבין קרבנות,
בין בדור שהמקדש חרב, גם בכל מושבותיכם בין בארץ בין בח"ל, חק הוא שכל חלב וכל
דם לא תאכלו:

ה מ ע ר

(טו) כל חלב לה', נתנ הראב"ע: זה הכלל מאמר שהחלב והדם לגבוה הם אסורים לכם ע"כ,
והרב המבאר תפס אותו בדרכו לאמר כי לא דבר נכונה עיין בדבריו, ולדעתי אחר הראב"ע את
דרכו (לקמן ז' ב"ג) שלא נאמר חלב חולין אך חלב מוקדשין ע"כ, ולזה אמר כי כל חלב לה' הוא
כלל, כלומר שכולל החלבים האסורים והמה אשר לה', וע"ז נאמר כל חלב וכל דם לא תאכלו,
ואי יקשה לך מדם אסור בחולין, כבר המליץ הראב"ע צעד עכמו עיין בדבריו במקום הנוכר.